

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI NAPILAP.

Előfizetési díj: Egész évre 12 frt., félévre 6 frt., negyedévre 3 frt.

Előfizetések és hirdetések helyben és vidékről a szerkesztőséghez küldendők be.

Helyben előfizethető: a szerkesztőségénél, a kiadó-hivatalnál, Demjén L., Keresztény P. kereskedéseiben. Egyes szám ára 5 kr. o. é.

Szerkesztőség és kiadó-hivatal: belső-tordautca szögletén, Csapó S. kereskedésével szemben, I-ső emelet, feljárás a kaputól jobbra.

Hirdetési díj: öt hasábos garmond sorért 6 kr. s egyszeri beiktatás után 30 kr. bélégyűj.

Hirdetések felvételnek: Helyben: a szerkesztőségénél, a kiadó-hivatalban, Demjén László könyv- és Keresztény Pál papír-kereskedésében. Bécsben: Haenstein és Voglner (Neuer-Markt 11 sz.)

Oppelik Alajosnál (Wollzeile 22. sz.), Rudolf Mosse officiel. Zeitungs-Agent (Stadt, Seilerstätte 2), Pesten: Haenstein és Vogler Uriutca 13. Lang et Schwarz, Fördöntca 1. Süddeutsche Annoncen-Expedition Stuttgart.

Nyiltér sora 20 kr.

Előfizetés

„Kolozsvári Közlöny“-re.

Megjelen naponként

egész nagy iven.

Előfizetési árak: egész évre 12 ft. o. é.

kilencz óra 9 „ „

félévre 6 „ „

évnegyedre 3 „ „

Az előfizetések egyenesen a szerkesztőség-hez küldendők be.

A „Kolozsv. Közlöny“ szerkesztősége.

Bécs, ápril 27.

—r. A területális divisiók rendszerre lön újabb időben a jelszó, mely a hadseregek szervezési kérdéseiben Európászerte érvényre emelkedett. A porosz csatarend előnye igazolták e rendszer életrevalóságát, s mióta a hadsereg szervezési kérdései nálunk alkotmányos megvitatás tárgyát képezik, főleg a magyar delegatiónak hangsúlyozta minden alkalommal a területális divisiók rendszerének életbeléptetését.

E rendszer kivételének főkövetelménye az, hogy a csapatok kiegészítő kerületeik közelében helyeztessenek el; hogy a kaszárnyázási, élelmezési és elhelyezési viszonyok akképpen rendeztessenek be, hogy a fegyelem hátrányára ne váljanak; s végre, hogy az egy területen elhelyezett hadosztályok csapatai között helyes arány létezzék.

E szempontokat Magyarországra alkalmazva, a jelenlegi tényleges viszonyok alapján a következő eredményre jutunk: a negyvenegy magyar gyalogezered közül Magyarországon el van helyezve huszonhárom. Ezen kívül két idegen gyalogezered és két idegen vadászszázalaj állomásoz Magyarországon, míg viszont két magyar vadászszázalaj van a monarchia másik felében.

Azon körülményt, hogy tizenhatsz magyar ezred van Magyarországon kívül elhelyezve, részint az elhelyezési viszonyoknak, részint azon szükségnek kell tulajdonítani, hogy Dalmatiában, Bécsben és egyes más városokban, hol nagyobb számú helyőrséget kell tartani, mint a mennyi azon helyek kiegészítő kerületeiből kikerül, néhány ezredet épen e miatt okvetlenül kell tartani. Katonai szempontból e mellett nem szabad szem elől tévesztetni azon tekintetet sem, hogy a csapatokat egy helyütt hosszabb ideig tartani különféle okokból nem igen tanácsos.

E mellett tizenhárom honi és tizenegy idegen lovas ezred van Magyarországon elszállásolva. Sajnos azonban az, hogy azon helyekről, hol magyar lovaság állomásoz, leggyakrabban maguk az illető polgári hatóságok részéről emeltnének panaszok a csapatok rakoncátlansága ellen, s a hadügyminisiteriumban egész halmaza található fel azon hatósági felterjesztéseknek, melyekben a közbéke szempontjából idegen lovaság elhelyezése kéretek.

A mi a tűzértséget, az utász és árkász csapatokat illeti, a Magyarországon által kiállított contingens magyar zászlóaljakban szervezve Magyarországon van elhelyezve.

Ha e hiteles forrásból merített adatokat szemügyre vesszük, kétségtelen az, hogy a területális divisiók rendszerének életbeléptetése csak a csapatok újabb elhelyezése után eszközölhető, a mit ismét az összes ujonczozási kerületek megváltoztatásának kell megelőznie.

Legközszérűben lesz e keresztülvihető a határvidéki polgárosításával egyidejűleg. A határvidéki ezredek feloszlatatván, helyettük nem fognak új ezredek állittatni és így a határvidéki ujonczozási kerületek is a jelenlegi kiegészítő kerületekbe vonandók be, mi az új felosztást elkerülhetlenül szükségessé teszi.

Ez alkalommal egyuttal fel fog oszlatatni, — mint ez illetékes körökben tervezetik, — néhány

magyar gyalogezered is, helyettük egy néhány új magyar lovas és tüzérezred fog felállittatni, mi által azon aránytalanság, mely a magyar hadsapatok között a gyalogság nagy száma s az eltűnőleg csekély lovaság és főleg tűzértséget folytán létezik, kiegyenlítettnek. Így azután keresztül lesz vihető a területális divisiók rendszere, mely nálunk Magyarországon semmi akadályba nem ütközik, a mennyiben, ha a hadi felszerelés ügye a Skene-féle szerződés felbontásával decentralisaltatik, hazánk a területén állomásozó divisiókat minden tekintetben képes lesz ellátni és kiegészíteni.

381. sz. 1873.

A bécsi világiállitás alkalmából a világiállítási tőren egy cs. kir. álladalmi postahivatal lön életbeléptetve, a mely mindenféle levélküldeményeket, pénzes leveleket és 5 font egyessilyig terjedő érték nélküli, vagy pedig értéknilyvántással ellátott csomagokat fölvesz, továbbá mindenféle levél- és postakocsi-küldemények kiadását sulykorlátozás és vámkötelezettségre való tekintet nélkül, eszközözi.

E cs. kir. postahivatal a világiállítási tartama alatt nemcsak a Bécs városi és vidéki és pályaudvari postahivatalokkal, hanem a nevezetesebb mozgó postahivatalokkal is közvetlen rovatolásban álland.

Ez intézkedés oly megjegyzéssel juttatik köz tudomásra, hogy azon postaküldemények, a melyek kiadása vagy kézbesítése a világiállítási tőren eszközözendő, mindig ezen szemebetűnő kijelöléssel „Am Ausstellungsplatze“ látandók el.

A kereskedelmi és inarkamara.

Kolozsvárt, ápril 28-án 1873.

A Skene-féle szerződés ügyében kiküldött enquete bizottság jelentése.

A cs. k. hadseregnél az előző időkben különbözö díj- és gazdálkodási rendszerek alkalmaztatnak, különösen a minőség szerinti s az általánosság szerint alkalmazott rendszer, melyeknek azonban egyiké sem találtatván czélszerűnek, mellőztetett, mert míg az első a minőséget — tekintet nélkül a tényleges elhasználatra, biztosítja, a második meg az értékthágás ezer esetére vezetett, a melyek a rendelkezésre álló eszközök által nem mellőztethettek.

Ily viszonyok között 1871-ben a ma is alkalmazásban levő rendszer léptetett életbe, a mely szerint minden egyes legény évi egyenruha s felszerelési szükséglete megállapított, tételenként 5 kban határozottat, a valóságos szükséglet a részletkövetelések határain belül követeltetett s osztatott szét a hadsereg alosztályzatainál.

A mi a felszerelési és ruhaszükséglet beszerzési módját illeti, megjegyzendő, hogy 1867. előtt maguk a csapatok voltak megbizva a szükséglet egyezmények által való biztosításával; később azok megszerzését a cs. k. katonai igazgatóság vállalta magára. Bizottságok alakittattak, melyek az ellátást közvetítették, az anyagot feldolgoztatták, növekedési készletekről gondoskodtak; de e rendszer is, azon megállapodás folytán, mely e bizottságoknál az ipar egyéb ágai gyors emelkedésével való összehasonlíthatóhoz képest, uralkodóvá lett, tarthatlaná vált; a beszerzési mód átváltoztatására enquete hivatnak egybe s ez a Skene-féle consortiummal való szerződés megkötéséhez vezetett. E szerződés fő pontja:

A consortium öt éven át a békeszükséglete egynegyedévi részletekben, a többleti szükséglete egy harmadát 9 hónap alatt, az ezen felüli szükségletet, — ha külön egyezmény nem jönne létre — szintén 9 hónap alatt készíti el.

Az összes háborui szükséglet 12% -át, a lábbeli szükséglet 30% -át 16 hét alatt.

Minden fölös szükséglet esetleg más utons szereztethetik; az átlagárak s egyes tárgyak árai meghatározvák, s az előző vásári év árainak átlagárait számittatnak, 1 1/4% haszonpótlékkal megdatván, és pedig a fizetés a béke szükségleténél

vonként, a háboru szükségleténél 25% pótlékkal rögtön a szállítás után történvén.

Minden gyár, valamint a consortiumnak díjtalanul átengedett kincstári felszerelési épületek a kincstári ellenőrzésnek alávetvők. Nyers termény csak hazai használtathatik, valamint csak ilyen dolgoztathatik föl. A visszautasított tárgyak 21 nap alatt pótolandók.

A kelmék, valamint a lábbeliek anyagának valódiságára s kopására nézve a consortium azon határokon túl is kezességet vállal, melyek az osztrák kereskedelmi törvény 349. §-ában meghatározvák.

A szállítási határidő meg nem tartásánál az egyezményi ár 15% -ig terjedhető büntetéspénz fizetethetik, sőt a szükségletnek a consortium költségére másutt való előállítása is eszközölhető.

Az egyezmény meg nem tartása kétszeres ismétlődés esetén annak rögtön, kétszeres meg nem tartás esetén annak három havi ovás melletti felmondását vonja maga után, s esetleg 600,000 frt büntetéspénz fizetésével is jár.

Kezességül a hadikészületek szolgálnak, 3 millió értékben; ha ez 600,000 forint értékűl kevesebbre csökkenne, úgy az a consortium által ez összeg erejéig kiegészítendő; e biztosíték különben 6% -tel, így 180,000 forinttal kamatoztatik.

A szállítási ár s helyesség iránti minden kérdés szakférfiak s választott bíróságok által döntetik el.

A katonai igazgatóság fentartja magának a consortium minden készletére s anyagára nézve a zálogjogot, s az állami épületekben felszerelt előállítási intézetek állami kezelés alá is vehetők.

Végre egyes consortiumi tagok kilépése esetére, valamint ha a consortium csőd alá hlyezettnek, tételenk rendelkezők.

Mindezen meghatározások megemlítésénél mindenekelőtt el kell ismerni, hogy a cs. kir. katonai igazgatóság azon fíradott, hogy a beszerzési rendszert megjavítsa, és pedig nagy gonddal, mert ez uton nem csak békében, de háboru esetére is, a lehetőleg igazságos árszabás, a tárgyak esetleges visszautasítása, a gyárak s felszerelési intézetek szigorú felügyelete, a consortium kezességi kötelezettsége, a hazai ipar tényleg lehetséges ismétlése, végül a más beszerzési mód iránt való idejekoráni rendelkezés és gondolkodás tárgya volt.

És mégis, különösen iparos körökben, rögtön emelkedtek hangok, melyek az egyezményt nemzetszükséglet, pénzügyi, sőt katonai szempontból is keményen megtámadták; számos hatóságnál és képvisleti közegeknél a monarchia mindkét felében kérvények nyujtattak az ellen be, s ez volt legelőbb is az ok, hogy a két delegatión a mult évben a hadügyminisiter felhívta, hogy egy enquete-bizottságot hívjon össze, mely 3 — 3 független szakférfiuból s a két kereskedelmi minisiter megbízottjaiból alakulván, a mai hadseregfelszerelés állapotát s a consortiumi egyezményt megbírlván, mind erről, mind a netáni módosítások iránt jelentést tegyen.

A bizottság tényleg folyó év január 23-kára összehívott, és jöllehet nem győzhette le azon nehézséget, a mely kettözött nagy munkájának befejezését a delegatiónok legközelebbi összejövetelég, ápril 1-ig, lehetlenné tette, mégis azon fíradott, hogy legalább az első ügyben, a felszerelési ügy mai állapota iránt, lehetőleg megtegyen mindent, hogy a szükséges adalékokat beszeresse, s hogy különösen a kérdő pontok föltétele alatt e viszonyok megvilágítását elérhesse.

A cs. kir. katonai igazgatóság, a kereskedelmi kamarák s szakférfiak ez ügyben tett nyilatkozatai ápril 2-kán kézbesítettek az enquetenek. Jöllehet csak futólagos betekintés is azon meggyőződésre vezet, hogy e munkát alapos s érdemleges méltatás tárgya csak úgy lehet, ha az egy és azonos pontokra vonatkozó s elszórt nyilatkozások összegyűjtetnek, a kevésbé fontosak mellőztetnek s az ez uton nyert különböző vélemények közt megfelelő párhuzam vonatik, mégis meg kell, hogy legyen engedve nekem az egyes kérdő-pontokra nézve, a mennyire ez a lényegesebbpontok tekintetbevétele után lehetséges, lehető összeszorított alakban előadnom meggyőződésemet.

Mindenek előtt meg kell jegyezmem, hogy már a kérdő pontok föltételénél azon alapv tartatott szem előtt, hogy a delegatiónok határozatai értelmében mindenekelőtt a hadsereg mai felszerelése minden erre vonatkozó intézménnyel vizsgálassék meg, s csak azután vétesenek figyelembe a ma fenálló egyenruha és felszerelési tárgyak megszerzési módjának netáni befolyásai és visszahatásai; s minthogy a kérdőpontok is ehéz képest a cs. kir. katonai igazgatóságának, a szaktestületeknek s férfiaknak külön-külön terjeszték tek elő, ajánlatos lenne, ha ez alapv továbbra is megtartatván, mindenekelőtt a cs. kir. katonai igazgatóság által adott véleménynek vázolását méltatnók.

Az első kérdés így szól: Jók-e a felszerelési consortium által kiállított tárgyak ugy általában, mint tekintettel meghatározott katonai használatra szánt czélukra s mikép szól a csapatparancsnokságok itélete a felszerelési tárgyak tartóssága s hasznavehetősége iránt?

(Foly. köv.)

Az osztrák nemzeti bank és a magyar pénzügyminisiter közt 1848-ban folytatott tárgyalások.

Közi: Lukács Béla.

(Vége.)

VI.

Kossuth az osztrák pénzügyminisiternek előbbi cikkünkben közzölt átiratára nem válaszolt, s ez némileg hibáztható, mert abban oly kérdések penditettek meg, melyeket szó nélkül hagyni nem lehetett. Nevezetesen megpenditvén az osztrák nemzeti bank privilegiumának Magyarországra vonatkozó érvénye, a magyar kormánynek kölcsönsegévé vált e kérdés a magyar alkotmány, a magyar törvények alapján válaszolni. Lehet, hogy Kossuth e kérdés szellőztetésére egyáltalán nem látta az időt elérkezettnek, hogy a kellemetlenebb bonyodalmak elkerülése végett egyelőre válasz nélkül hagyhatni vélte az osztrák nemzeti bank ide vonatkozó fejtegetéseit; de az idézett átiratnak egész szelleméből kírít az, hogy nem lehetetlen, miszerint a bank bírándja az osztrák pénzügyminisiter, hogy a magyar jegyek forgalmát Ausztriában eltiltsa. S ezért hibázott Kossuth, hogy e tekintetben egységet az osztrák pénzügyminisiterrel nem kísérlt meg, vagy öt határozott válaszadásra nem szólította fel.

Érdekes egyébaránt tudni, hogy — egy időben meg volt a hajlama magyar pénzügyminisiteriumban az osztrák nemzeti bankkal egységre lépni. A 48-éki pénzügyminisiterium irományai közt Duscheknek egy fogalmazványára találtam, mely egy Wodianer Móricz bankárnak szóló megbízást tartalmazott, s mely azon idők terveire is, bár tényé nem váltak, élénk világot vet. A fogalmazvány következő:

„A magyar álladalmi kormányának szándéka egy 25—30 millió pengő forintnyi kölcsönt fölvenni. En ezt kamatozó álladalmi lotteria által oly módon szándékozom létrehozni, hogy a 250 frtról kibocsátandó sorsjegyek 50 frtra osztható 5 rész-kötelezvényekben állittassanak ki, évenkénti 4 százalékkal kamatoztassanak és 2 százalékos förlészési alappal a nyeremények évenkénti sorsszűrés által förlészessenek, felszólítom önt (Wodianert), hogy ezen alapon részletes tervezetet dolgozzon ki s terjeszse előmbé. Az ausztriai pénzügyminisiterium utján kilálás nyitattott nekem az ausztriai nemzeti bank igazgatóságának azon hajlandóságaira, miszerint a magyar pénzügyek részére 12—15 milliónyi kölcsönnek oly feltétel alatti megadására készkednék, ha Magyarországon arra kötelezend magát, hogy a jelenlegi bankkiváltás tartamára bankjegyeket kibocsátani nem fog. En az 1 és 2 frtos bankjegyek kibocsátását az ezüstpénz alapján 1 : 3 1/2-hoz arányban már elhatároztam, és ezen határozatomtól egyáltalán el nem állhatok, a körülmények sürgetőssége kénytelenít arra is, hogy nagyobb értékű bankjegyeket is más alapon bocsássak ki és az előmunkálók e végre már folyamatban is vannak. Hajlandó vagyok mindazonáltal ezen utóbbi szabálytal az ausztriai bank iránti tekintetből azon esetre felhagyni, ha részéről nekem a szükséges pénzbeli segedelem megadatik, és arra kötelezni magamat, hogy mindaddig, na-

győbb értékű bankjegyeket ki ne bocsáthassak, míg az ausztriai nemzeti banktól nyerendő kölcsönt le nem törlesztendjük. Felhatalmazom önt, hogy ezen alapon az ausztriai bankigazgatósággal alkudozásokra léphessen (**)

Talán nem minden alapelvűl azon fellevés, hogy Duschek ezen fontos ügyben csak Kossuth egyenes utasítása folytán szerkesztő ily értelemben a fentebbi fogalmazványt.

Kossuth felfogása azonban — a körülmények folytán csakhamar változhatott; talán meggyőződött, hogy ily zavaros politikai körülmények közt kölcsönt felvenni lehetetlen, s hogy az o. n. banknál sem talán viszhangra ajánlata ily föltételek közt: — ezen egész terv tehát elejtett, — és Kossuth sajátkezű javításai által arra reducáltatott, — hogy mindössze Ferdinánd szász-koburg-gothai herceg, Pallavicini Alfons marquis, Sina György és Dietrich József bárók felszólítottak egyenkint egy 500,000 frtyi kölcsön adására (***) és hogy egy az osztrák nemzeti bankhoz intézett rövid átiratban kijelenté a pénzügyminiszter, miszerint hajlandó a bank kölcsönajánlatát elfogadható feltételek mellett elfogadni; ezek eszközölésével Wodianer Samu bizatott meg.

Wodianer megbízatásán azonban sem egy, sem más irányban nem lett eredménye, és a viszonyok csakhamar elmérgesedtek.

Augustus elején a lajtha-ujjalui fiókharminczad-hivatal által beküldetett a magyar pénzügyminiszterhez a bécsúj helyi kamarai kerületi igazgatóság egy rendelete, melyben ez az osztrák pénzügyminiszter utasítására hivatkozva, a magyar 1 és 2 frtos jegyek forgalmát tiltja. Ugyanakkor beküldetett a körmenői kerületi felügyelőség által a báni helytartónak (Lentulay Imréné) Zágrábban július 18-án kelt hirdménye, melyben az arany és ezüst kivétel mellett még következők mondatnak: „Köztudomásra hozatik, hogy egy idő óta ugynevezett magyar bankjegyek jöttek forgalomba és hogy vannak egyes emberek, kik merészkednek ily bankjegyeket a nép közt forgalomba hozni. Miután Horvát-Szlavonországban csak is a bécsi bankjegyek és a többi bécsi hitel és cs. kir. állampapírok bírnak érvényvel, az ugynevezett magyar bankjegyek (magyarische Banknoten) pedig értékre hazánkban egyáltalán nem formálhatnak igényt, intetik mindenki, hogy a magyar bankjegyekről s más, a magyar ministerium (magyarische Ministerium) által kibocsátott papirokról, őrizkedjék egyáltalán tartózkodjék oly papirokról, melynek magas kormányunk belső érteket nem kölcsönzött.“ (***)

A politikai bonyodalmak már mindinkább szaporodtak; természetes, hogy az osztrák pénzügyminiszter irányában való jóakarati is hasonló mérvben győzött Kossuthban, ki, egy látogatás, az osztrák pénzügyminiszternek ezen intézkedését nagyon zokon vette, s a magyar jegyek forgalmának Ausztriából kitiltására teljességgel nem volt elkészülve. Ennek tulajdonítható, hogy a fentebbi értesítmések vétele után azonnal — aug. 10-én — valamennyi törvényhatóságához következő körrendeletet intézett:

*) 1426. P. M. 1848. július 28.

**) Érdekesnek tartjuk a felszólítást is közölni, mely Duschek fogalmazványa és Kossuth telomes javításai folytán következőleg szól:

„A fennforogó körülmény k rendkívüli költségeket igényelnek, melyeket a magyar álladalmi kincstár eddigi rendes jövedelmei nem fedezhetnek. Az épen most együt levő országgyűlés nagylelkűleg megszavazta ugyan a megkívántató pénzmennyiséget, de az erre megnyitandó jövedelmi források hasznosítása időt kíván s ennél fogva kötelességemben áll időközben is az álladalom szükségleteiről gondoskodni. E végre a kincstári utalványok kibocsátását intéztem el, melyek ötös száztólival félvenként előzőleg kamatoznak. Jóllehet Magyarország honpolgárai a legdicőbb buzgalommal serénykednek a hazának az uton tehetségek szerint segédelmet nyújtani, de állásom kötelessége hozza magával, hogy ezen lassanként szaporodó gyűjték bizonytalanságának a közállomány szükségének fedezetését ki ne tegyem s azért elhatároztam magamat némi nagyobb összeg kamatos magyar kincstári utalványok eladását, vagy leszámítolását (escompte) eszközölni, mit annál bizonyosabban tehetek, minthogy ezen kincstári utalványoknak már csak 6 hónap alatt is, annál inkább egy év alatt beváltására a magyar álladalmi kincstárt tökéletes bizossággal kötelezhetem. Magyarország örömmel veszi, hogy (ezim) nagy birtokosai sorában számlálhatja s bizton számítható haszaszeretetére is; bátor vagyok annak okáért ezen indulatára hivatkozni, midőn szerencsém van a haza nevében felkérni, hogy az országot körülbelül egy fél millió kölcsönrel, fél vagy egész évre, félvenként előre számítandó 5% kamattal, akár kamatos kincstári utalványok, akár különös álladalmi kötelezvények átvétele mellett segíteni sziveskedjék.“ — Eddig a felszólítás, melyre mind a négy nagy birtokos tagadólág felelt. Ezzel szemben állíthatók a nemes tettek azon czeit, melylyel a szegényebb és középosztály a hazán segíteni vették. Egy budai polgár például (mélto, hogy megemlítsék neve! Fejérvizy Bálintnak hívják) minden vagyont a haza oltárára tette le, maga pedig beállott a honvédek sorába; tehát mindenét odaadta a hazának, életét és vagyonát! Sokan voltak, kik így cselekedtek, és épen azon osztályból, melyet a sors nagyon szűkmárkulag áldott meg!

***) 1668. P. M. 1848.

„Miután az ausztriai pénzügyminiszterium f. é. július 7-én 2593 F. M. sz. a. kelt rendeletével az ausztriai álladalmi pénztárakat a magyar pénzjegyek elfogadásától eltiltotta, a nélkül, hogy ez iránt a magyar ministeriumot csak értesítette volna is, kénytelenül látom magamat az ausztriai nemzeti bank által legközelebb kibocsátott 1 és 2 frtos bankjegyek elfogadásától a magyar közpénztárakat szintén eltiltani.“ (**)

Ez intézkedés pusztán viztorló rendszabály jellegével bírt, a mit tanusít az is, hogy az o. n. bank minden egyéb jegyei — kivéve az 1 és 2 frtosokat, maghagyattak a forgalomban. Miután az osztrák pénzügyminiszter a magyar pénzjegyeket eltiltotta, s miután a Wodianer bankra bizott alkudozások az o. n. bankkal erldményre nem vezettek — Kossuthnak talán alig lehetett mást tennie, mint a visszatörásra szoritkozni.

Hogy egyébiránt a magánviszonyokban támadható pénzszavak elkerültesenek, a magyar kereskedelmi bank augusztus 15-én közhírré tette, hogy saját pénztárai az ausztriai 1 és 2 frtos bankjegyeket, vagy magyar vagy nagyobb ausztriai bankjegyekért becsereelni készek (**).

Természetes, hogy ezzel a harez koczkája el volt vetve a magyar és osztrák pénzügyminiszterek közt. Melyiket érthetie miatt a vád, melyiket nyomja a felelősség sulya; az események eddigi részrehajlatlan előadásából az olvasó máris meggyőződést meríthetett magának.

De az érintkezés a két pénzügyminiszter közt még sem szünt meg. Ezentul már Kossuth sértett önértettel és nem minden keserőség nélkül ir át collegájának.

1848-ban augusztus 15-én a külügyminiszterhez intézett átiratában értesíteni kívánja az osztrák pénzügyminisztert azon rendszabályról, melyre őt a magyar jegyeknek letiltása kényszerítette, tudtára adatván egyszersmind, hogy mihelyt az osztrák pénzügyminiszter visszavonja a mi bankjegyek elleni tilalmát, mely iránt még csak értesítésre sem méltatá a magyar pénzügyminiszter — Kossuth is a legnagyobb készséggel sietni fog a bécsi 1 és 2 flos jegyek iránti tilalmat, szintugy visszavenni.

„Tessék egyszersmind sajnálatomat kijelenteni az iránt, — ugymond tovább — hogy az ezüstpénzek Ausztriában eladás végett nagyobb mennyiségben kivitelét korlátozni kénytelen valék. Senki sem örvendene jobban mint én, ha Bécsben oly intézkedések nem történtek, melyek miatt a csend és nyugalom fennjartásának kötelessége ily lépésekre kényszerít. De miután a bécsi bank jegyeinek ezüstrei bevattasat a forintra szoritotta s nálunk még csak ezt sem teljesítette, másrészt ellenben az ezüstöt tetemes agióval össze vásároltatta, s így saját bankjegyeinek értékét devalválta, mig mi azokat teljes értékükben folyvást elfogadtuk, ezen aggasztó operációk következtében az ezüstpénz hazánkban annyira eltűnt a közforgalomból, hogy az ország több vidékein már nyugtalanságok is támadának a miatt, mert sem a katonák bankjegyekben kiadott zsoldjaikat apróbb kiadásoknál nem használhadják, sem a nép élelmi vásárlásokat kicsinyben nem tehet, bár bankjegye legyen, sem kenyeret, sem sőt, sem húst nem vehet. Jól tudom, hogy a bécsi bank ezen intézkedéseit az elkerülhetetlen szükséggel moiválja; de épen azért méltányosnak kell az ausztriai ministeriumnak azon kénytelenségét is észmernie, melyre a bécsi bank intézkedesei minket kényszerítettek. Méltóztassék herczegségednek e tekintetben is oda nyilatkozni, hogy mihelyt a bécsi bank jegyeinek felváltását legalább 50 forintra emelendi s ez által az ezüstpénznek hazánklól Bécsbe folytonos kiszivárgását elhárítandja, én is azonnal sietni fogok az ezüstpénz kiviteli szabályságának korlátozását megszüntetni, s az egy fejlődemet uraló, de törvényes önállású országok köti kereskedelmi forgalom akadéktalan menetebeli fenntartására örömet nyújtandok segédkezni.“ (***)

A magyar pénzügyminiszternek itt idézett jegyzékére az osztrák pénzügyminiszter 1848. aug. 28-án válaszolt.

E válasz is tanusítást tesz a mellett, hogy differenciák kiegyenlítését lehetségesítő jóakara már teljesen hiányzott, s hogy csak szórzálasogtatás folyt oly ügy fölött, mely kölcsönös egyetértést, kölcsönös őszinteséget feltételezett. Kossuth azon panaszára, hogy a magyar jegyek forgalmát eltiltó rendeletről nem is értesítetett, az osztrák pénzügyminiszter azzal válaszol, hogy hiszen ezen rendszabályt már azon átiratában jelezte volt, melyben a magyar jegyek czélbavet kibocsátásának káros s veszélyes voltát fejtegette, már akkor utalt a bankprivilegiumra, mely ezen rendszabályt eléje szabta.

„Ezen jegyzékemre azonban válasz nem jött — ugymond — s a magyar pénzügyminiszter a nélkül, hogy arra tekintettel lett volna, jegyeinek kibocsátását foganatba vette. Az kétségtelen tény, hogy általam a pénzügyminiszter már előre értesítve volt, hogy nem tekinthetem magam feljogo-

*) 1640. P. M. 1848.

**) 1760. P. M. 1848.

***) 1437—P. M. 1848.

sítottnak arra, hogy az ő felsége által adományozott bankprivilegiummal ellenkezőleg cselekedjem, érvényben hagyván pénzforgalmi eszköz gyanánt a magyar jegyeket. Midőn tehát két alárendelt hivatalos közeg kérdésre azt válaszoltam, hogy a magyar jegyek elfogadása a bankszabadalommal nem egyeztethető össze; teljesen fölöslegesnek tekintem erről a magyar pénzügyminisztert értesíteni. Tilalomra egyébiránt nem is volt szükség, ily általános tiltó rendelet nem is ment ki, miután ellenkezőleg arra, hogy ezen papirpénzek Ausztriában forgalmi érték tulajdoníthatassék, külön engedély lett volna szükséges, egy ily engedély pedig — még akkor is, ha a bankszabadalom nem léteznék, a magyar hatóságok által kérelmezendő lett volna.

De a magyar pénzügyminiszter szükségtelennek tartá ily kívánsággal járulni hozzám, nem lephette tehát meg az, hogy a mit maga nem kért, nem is történt meg. — A magyar pénzjegyek ellen intézett ellenséges czélzatról legkevésbé sem lehetett szó, — mert önként következik, hogy az osztrák ministerium az osztrák közpénztárakba nem engedhet befolyani oly papirpénzt, mely a kormányzása alatt álló területen törvényes forgalommal nem bír s ezzel a bank privilegiumai értelmében nem is bírhat.

Ez az ok, a miért azoknak az ausztriai pénztárakból kizárva kell maradniok, annak daczára, ha a magyar pénzügyminiszter az osztrák bankjegyek iránti tilalmát továbbra is fenntartja. E tilalom ellenkezik ép ugy a Magyarországra néve is ő felsége által kibocsátott bankprivilegiummal, (!) mint a magyar pénzügyminiszternek előbbeni biztató ígéréteivel.

A mi az ezüstpénz kivitelét illeti, tagadja az osztrák pénzügyminiszter, hogy a bank Magyarországon ezüstpénzt vásárolna;*) vásárol — még pedig nagy áldozatokkal, hogy érczkészletét szaporítsa — a külföldről, de Magyarországból ezüstöt nem kapott; ily módon nem is devalválja jegyeinek értékét. A beváltást „a körülmények által parancsolt határok közt“ folytatja a bank Magyarországon is. Miután tehát az ezüst kiviteli tilalom alaptalan föltevésen nyugszik, kéri annak megszüntetését (**).

És ezzel véget ér e tárgyan a két ministerium köti jegyzekváltás. Világos bizonyoságot tesznek ezek azon loyális és őszinte, ép oly mérsékelt, mint tapintatos eljárás mellett, melyet e tekintetben Kossuth követett. — De ez az őszinteség, ez a jóakarati hiányzott a tulsó részen. — Az itt előadott eseményekből is azon némileg megnyugtató meggyőződést merítjük, hogy a viszonyok elmérgesedésének oka nem a magyar kormány eljárásában keresendő, s hogy az egyes kérdésekben, ugy ebben a kérdésben is, a legnagyobb engedékenység, az önmegalázzással határos mérséklet sem hárihatta volna el árva fejünkről a vést, melyet a függetlenségünk megsemmítését czélzó titkos conspiratórok hoztak reánk.

Az 1 és 2 frtos magyar pénzjegyekre és azok érczalapjára vonatkozólag kevés modani valónk van még. Windischgrätz hg 1848 vége felé elfoglalván alfővárost, lefoglalta a bank érczalapját is, és — 4 millió ft erejéig, a magyar 1 és 2 flos jegyeknek osztrák bankjegyekre való felváltását rendelte el. Ezen alap ma a közös aktívákban 1.762,969 o. é. ftal szerepel.

Egyébiránt a Windischgrätz által 1849 elején visszaállított magyar kamara számadásra vonta a kereskedelmi bankot; a bank részletes kimutatást trjesztett elő az általa eszközölt műveletekről, de ezen kimutatások Windischgrätz herczeghez, s onnan valószínűleg az osztrák pénzügyminiszterhez terjesztetvén fel, általam nem voltak megszereshetők s így a kibocsátott 1 és 2 frtos jegyek mennyiségéről, azoknak viszonyáról a begyűjtött érczalaphoz, ma sem tudok többet mondani, mint a mennyi „Az 1848—49-iki pénzügy“ című munkában, az 1849-iki eredeti számadások alapján foglaltatik.

UJDONSÁGOK.

Kolozsvár, aprilis 29-én.

— **T. olvasóinkat kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket mihamarább megújítani, nehogy a lap küldésében fenakadás történjék.**

— **Trefort miniszter nyilatkozata a szerb kérdésben.** Aradon a szerbek tisztelgven Trefort miniszternél, azon óhajnak adtak kifejezést, hogy a karloviczi metropolita szék minél előbb töltessek be, még pedig kinevezés által. Trefort válaszában kiemelte azt, hogy a kormányt e részben a szerb népek törvénybe ígatott előjogi korlátozzák, és bár a kormánynak legelőbb kívánsága a szerb egyház élén minél előbb törvé-

*) A magyar pénzügyminiszter ezen panaszát, adatokon alapul. Nevezetesen Komárom és Pozsony városok panaszoltak az ezüstpénznek Bécsbe szivárgása miatt, melynek eszközölésével az izraelitákat gyanusították. Pozsonyban e miatt zavargások is voltak. 2113. és 2130. p. m. számok. 1848.

**) 4118. F. M. 1848.

nyesen megválasztott patriarchát látni, mindazonáltal e vágy teljesülése csak a szerbek higgadságától függ, mert mig a mérsékelt elemek nem bírnak tulsulyal az állam integritása ellen izgatók fölött, a szerb kérdés megoldására nincs remény.

— **A bécsi világkiállításról.** Az april 14-étől 20-ig terjedő héten 1184 kocsin 78,985 mázsa kiállítási tárgy érkezett Bécsbe; és pedig az osztrák tartományokból 10.049 m., Magyarországból 7319 m., Németországból 20.461 m., Franciaországból 8769 m., stb. Amerikából 41 m., Japánból 200 m. — A kiállítási helyen jelenleg 16 távirdaállomás működik.

— **Az országos zene- és ének akademia felállítása** érdekében egybehívott enquete apr. 27-én Haynald Lajos érsek elnöklete alatt befejezte értekezleteit. A mai ülésben a hetes bizottság jelentést tön Bartay Ede és Festetics Leo gróf tervezete fölött és az utóbbinak elejtésével némi módosításokkal az előbbi ajánlotta a tanácskozmány alapjául. A bizottsági munkát több lényegtelen módosítással, hogy az egyházi zene művelése is legyen az akademia feladata, teljesen elfogadtatott. Haynald érsek 2000 frtos alapítványt tett le az egyházi zene terén kitűnt legkiválóbb növendéke jutalmazására, Simonffy Kálmán pedig élte végeig évenként 20 darab aranyt ajánlott a magyar stylum zenében kitűnt növendék jutalmazására.

— **A kolozsvári m. kir. általános tisztviselő-egylet** vasárnap délután gyűlést tartott, hogy a bécsi világkiállításra már megválasztott képviselő uti-költségeit mily módon fedezzék; abban állapodtak meg, hogy aláírás útján szerzik be a szükséges összeget. Nem is ez ellen van nekünk szavunk, hanem különösnek találjuk, hogy ezen egylet, melynek magyar tagjai tulajdonos számban vannak német nyelven tartja üléseit s ki magyarul akarja nézeit elmondani, nem is juthat szóhoz. Korunkban az effélélt méltán curiosusnak nevezhetjük.

— **Hymen.** Városunk egyik legbájosabb és műveltebb leányát Dózsa Katinka k. a.-nyl, közelebbiről jegyezte el Dr. Nagy József. Aldás és szerencse e szép frizyre!

— **Petőfi képes kiadásából, melyet az „Athenaeum“ ad ki, megjelent egy mutatvány lap Beöthy Zolt „Athenaeum“-ának legújabb száma mellett. E kép „Petőfi és neje“ címet kapott s az „Alj meg feleségem“ kezdetű költemény illusztrációja. A költő egy számlayon ül, átkarolva mellette pamlazon ülő nejét. A pamlag előtt kis varrósztal, mellette nagy virágkosár. A rajz székely Bertalan s igen sikerült, a metszés finom. Csak az arczok élethűsége ellen lehet kifogás.**

— **Bariha Lajos** a „Nemes“-féle kertre kváló gondot fordít s a közeledő májálisok alkalmára mind nt csinost, szépit. Bizonyára e figyelmet mindazok méltányolják fogjak, kik a tavaszi ártatlan, de kedves mulatozások iránt érdeklődnek.

— **A „dalkör“** a Nemeskertben fogja tartani, valószínűleg május közepén első dalestélyét. Jobb helyet algha választathatna.

— **A kolozsvári önkéntes tűzoltó-egylet** részére Sigmund Eleknek önszáz frtot ajándékol küldött idei aprilis 28-án. Fogadja érte a nagyon tisztelt urnó az egylet tagjainak köszönetét. Apr. 29. 1873. Minorich, főparancsnok.

— **Tóth Imre** tiasini gyorsutasosi intézetének 25 éven keresztül Pesten, Szulokon és Nagyváradon expeditora a vig kedélyű, ritka becsületességű, s mindenki irányába előékeny férfiu, tegnap reggel szélhűdéstől érve szobájában halva találtatott, — családi ügyben távol levő, őt hűn szerető neje, meg volt foszva végercében segélyére lehetni. Hült tetemei Sigmund Elek kolmagyarczai gyárából, a hol az utóbbi időkben mint ellenőr volt alkalmazva, april 30-án délután 4 órakor fog örök nyugalomra kísértetni. Aldás s béke poraira.

— **Feltétel a beléphetésre.** A világtárlat megnyitásán a polgári ruhát fekete frakk és fehér nyakkendő fogja képezni; ez a beléphetés egyik feltétele.

— **Két éve már, hogy az itteni nemzeti szinpadon a nagyérdemű közönség meglegedéseért pályázni szerencsém volt. Fájdalom, hogy a körülmények ily rövid idő után kényszerítönek elhagynom azon műértő közönséget, melynek még sokáig véltem szentelhetni szerény tehetségemet; azon nemes közönséget, mely működésemet foglyást a legnagyobb méltánlylattal méltóztatott jutalmazni. Fogadja a n. é. közönség mély tiszteletem és örök hálám kifejezését kegyesen s engedje reménylenem, hogy ha szerencsés lehetek nagybecsű körükbe visszatérhetni, tapasztalt pártfogásukat ismét feltalálandom. Addig is méltóztassanak szíves emlékkben megtartani. Hálás és őszinte tisztelőjük**

Zajonghy Elemér.

— **Ristori** a legközelebbi szini idényt Angliában fogja tölteni. A „Mörning Post“ szerint egy „Maria Antoinette“ című új drámát is visz magával, melyet pompás jelmezekkel és díszletekkel akarnak Londonban kiállítani. A darabhoz szükséges zenerészeket olasz szerzők készítették népies dallamok után.

Patti Adeline. — De Caux marquisné — Bécsben mind újabb s újabb diadalokat, f. hó 23-án éneklé a „Wien“ partizáni színházban jutalom játéka, az általa még eddig soha elő nem adott Dinórah. Mindjárt az első felvonás után valóságos tapsvihart tört ki s virág özőn borítá a színpadot; az u. n. aránykánóz után pedig a közönség nem akart szünni kihívásaival, s a zenekari helyiségből a legszebb ajándokok nyújtattak fel a művésznőnek, miatt a zenekar tuscht fújt. Többek közt a „Konkordia“ írói egylet egy pompás koszorút, melynek arany gyümölcsökből környezett lapjain a „Diva“ szerepeinek legjelesbjei „Gilda, Dinorah, Rosina, Violetta, Leonora, Elvira, Linda, Amira, Zerlina, Martha, Norma és Margit“ voltak följegyezve. Patti egészen meg volt hatva.

Izabella spanyol exkirályné jelenleg Florenzben tartózkodik; mondják, hogy fiát Alfons asturiai herceget, Spanyolországban trónkövetelőként fel akarja léptetni.

A „Konkordia“ nevű bécsi hírlapíró és íróegylet a világ minden részeiből a vilákiállítás alkalmából érkező kollegák szíves fogadására f. hó 28-ra estélyt rendezett. Ez estélyen Strauss János vilákiállítási zenekara működött közre.

Az orosz császárné részére az olasz nemzeti banknál 18 millió frank lett utalványozva, melyk folytán a bank Sorrentóban fiókot állított fel. A császárné Romából két aranyművest hívatott Sorrentoba, kik csupán az ő számára dolgoznak.

A magyar központi bizományi iroda Budapestben. Gyakran történik, hogy valakinek Budapestben bármint teendője van s azt elfoglaltatás, távollás, csekélység s más egyéb okok miatt személyesen el nem intézheti. Mindazoknak ajánljuk gyorsan, pontosan eljáró és felelősséget vállaló ügyintéző irodánkat, mely a legnagyobb készséggel minden néven nevezendő becsületességgel megféré még legcsekélyebb ügyet is felelősség terhe alatt magára vállal és teljesít. Hogy irodánk minden tekintetben megfelelhessen a t. cz. közönség igényeinek, gondoskodva van arról, hogy minden ügy szakember által végeztesse, miért is irodánkban jogtudósok, technikusok, kereskedelmi, gazdasági és iparos szakemberek alkalmaztak. A legkisebb ügyszólván érték nélküli megbízás ép oly pontossággal és gyorsasággal teljesítetik mint a legnagyobb. Könnyebb tájékozás okáért felelősséget itt a leggyakrabban előforduló teendőket s az azokért járó díjakat u. m. 1. Egyszerű sürgetések, tudakozások vagy beadványok eszközéseért (ha ezek egy óránál több időt nem igényelnek). Ministeriumok, törvényszékek, vasuti hivatalok, polgári és katonai hatóságok, hitelintézetek, ügyvédek s más magán egyéneknél 1 frt. 2. Folyamodványok és más egyéb ügy iratok szerkesztése, francia, angol, olasz sat. fordítások eszközése, — rajzok készítése, másolatok vétele s hasonló tenndőkért, ha azok egy fél óránál több munka időt nem igényelnek, — 1 frt., — nagyobb teendők előleges megállapodás szerint a lehető legmérsékeltbb díjért. 3. Bár milynemű cikkeknek megrendelése, beváráslása, (a legcsekélyebb ügy is gyorsan és pontosan teljesítetik) vagy továbbításáért 5 frt értékig 20 kr. — 5 frton felül az eljárásért minden frt után 1 kr. díj fizetendő. Megjegyezzük, hogy az iroda a megrendelőnek mindenről eredeti számolat küld, egyszersmid szavatosságot vállal minden bevárásról tárgynak megrendelés szerint való jó sága és valódiságáért. 4. Kölcsönök eszközéseért (5 frton kezdve a legnagyobb összegek erejéig) jó hírnevű pénzintézetek és privát egyéneknek 20 frtig 5%, 20 frton felül 100 frtig 2%, 100 frton felül összegektől 1% az intézet eljárás díja. 5. Budapestben nem lakóknak, kik bármilynemű alkalmazásra egyéneket keresnek, nem különben olyanoknak, kik alkalmazást keresnek az iroda közbenjárását felajánlja. 6. Előleges megrendelés folytán nagyobb és kisebb lakások kibérlésére, szállások megrendelésére rövid időre akár privát házakban, akár vendéglőkben az iroda készséggel ajánlkozik. 7. Bármilynemű tárgyaknak eladását, nemkülönben elárúsítandó cikkekkel állandó raktárt elfogad. 8. Az irodának óriási kiterjedésű levelezése igen alkalmas hirdetések terjesztésére, melyek a hirdetőre nézve sokkal előnyösebbek és nagyobb hatással bírnak mint napi lapokban; — elhatározott ezért leveleinket úgy intézti, hogy azoknak 3-ik és 4-ik oldalán nemkülönben a leveleboríték hátlapján hirdetések a feladók kívánata szerint 3—4 söt tizenkét hónapon át folyvást a közönség tájékozhatása véget felemlítettük. — Itt fel nem említett bármilynemű a becsületességgel megféré teendőket az iroda szívesen elvállal és csekély eljárási díjért teljesít. Mindazok, kik kérdőlevelekre választ kívánnak, kéretnek 20 krt nem különben az eljárási díj legkisebb összegét is készpénzben, vagy levélbélyegben mellékelni. Bementellen levelek el nem fogadtatnak. Az első magyar központi bizományi iroda Budapestben, Lipótváros, mérlegutca 4. szám.

Megjelent és szerkesztőségünk-höz beküldetett „Torna-tanítás a néptanodákba. Kézi és segédkönyv néptanítók és tanítójelöltek számára. Szerkesztők és kiadók: Ambrus Lajos és Szauder Antal pécsi m. kir. állami főreáltanodai tanárok 2-ik kiadás. Pécs Ramazetter K-nál. Ara

1 frt. 20 kr. A nmságu m. kir. közoktatásügyi ministerium ezen könyvből 3000 példányt a szegényebb sorsu tanítók közti kiosztás végett megvett. Ajánljuk a népnevelés barátainak figyelmébe.

Csalhatatlan szernek az izületi csusz ellen bizonyult be legújabb időben a Propylamin. Dujardin Beaumetz orvos. Párisban e baj kezelésénél ez nevezett gyógyszerrel kitűnő eredményeket ért el. A szer maga még drága (1 kilogr. 150 frkba kerül), de később talán olcsóbb lesz. A közlemény hitelességeért álljon jót a „Journal des Débats“.

Kajdácsy István Pesten elhunyt orvosodur hosszabb ideig Pestmegye főorvosa volt s ez állását csak előhaladt korában hagyta el. Emberbaráti érzelmeiről város- és vidékszerető ismeretes és tisztelt személy volt, s e mellett buzgó pártolója az irodalomnak, művészetnek, tesjesztője mindennek a mi szép és nemes. Végrendeletéből is ráismerünk az elhunyt hazafias és emberesetű nemes szívére. A magyar tudományos akadémiának 20,000 frtot, a Kisfaludy-társaságnak 3000 frtot, az írói segélyegyletnek 2000 frtot, a nemzeti színház nyugdíj-alapjának 2000 frtot, a gyermek-kórháznak 2000 frtot, a pesti, veszprémi s csuzi ref. egyházaknak egyenként 1000 frt hagyományozott. Azonfelül alapítványt tett, melynek évi 500 frtos kamatai egy-egy ref. orvosnővendéknek ösztöndíjjul lesznek kiadandók.

A lengyelek is megkapták a maguk tárcza nélküli miniszterüket dr. Ziemlalkowsky Florián lemberg polgármester és a reichsrath urak háza tagjának személyében. D. Z. 1817-ben született Brzezowizában, a tarnopoli kerületben s egy a jezsuita intézetben szolgált szakács fia lévén, míg jelen rangjára emelkedett, nagyon mozgalmas élete volt, Lembergben ugyanis mint egyetemi tanuló órák adásával tengette nyomorultul életét, 1840-ben jogtudor, 1841. felségárulás miatt elfogták 3 1/2 évi vizsgálati fogság után halálra ítéltetett, de nemsokára kegyelmet kapott. 1848-ban Lemberg követe a bécsi országgyűlésen, 1850-ben ügyvéd, 1861-ben a galicziai tartománygyűlés tagja 1863-ban arra a gyanura, hogy a lengyel forradalmat támogatott elfogatott s három évi várfogságra ítéltetett. 1866 hagyta el a börtönt s ugyanakkor Stanislawow város választá kövétel, 1867-en Lemberg képviselője. 1871. újölög s azóta ugyan azon város polgármestere. A lengyelek között ő viseltetik a legbarátságosabb hajlamokkal a németek iránt.

(Necrolog) Verbőczy Vilmos, mélyen szomorodott szívvel jelenti szerettelt bátyjának **Verbőczy Lajos**, nemzeti színházi tagnak, f. hó 26-án, életének 23-ik évében történt gyászos kimúlát. A temetés H.-M.-Vásárhelyen f. hó 28-án d. e. 10 órakor leend. Budapest, 1873 april 27-én. Béke legyen porai felett!

Képesarnok.

A vas-szigeten.

Noé Henrik utazási rajza.
(Folytatás.)

Tetesem áldozatok árán egy muzeumot alapított itt egy férfi, melyről különös módon az utazási leírásokban s a régészeti kézikönyvekben említés téve nincs. — A vele való megismerkedést egy különöz embernek köszönhetem. Midőn La Cornia posványos vidékein át Piombino felé gyalogolték, egy szekerében ülő férfit ért utol, ki felszólított, hogy taligájában mellette helyet foglaljak. Miután ez megtörtént s ő tölem hazám nevét megtudta volna, megjegyezte, hogy ő a németeket többé ki nem állhatja. Minthogy gyanítam, hogy ellenszenve 1866-beli olaszországi győzelmeknek állítólagos tulságos kiaknázásából ered, ez okból megjegyzésére nem válaszoltam. De ő kis idő múltán így folytató: „Nem szeretlek többé titeket azért, mert a francziákat nem írtottátok ki tőkeleten.“ Aztán beszélt ama jótéteményről, melyben Olaszország Németország közvetítése folytán részesült s s bele bocsátkozott a haladás minden felől mutatkozó jeleneteinek elősorolásába, megemlíté, hogy la bella Italia is mindinkább növekvő módon igyekszik részt venni az emberiség szellemi harczaiban (miből én még eddig nem sokat vettem észre) s hogy vannak már egyes férfiak kik dicsőretet érdemlő módon járnak elől. Így került a bessed Foresi Raphaelre s el nem mulasztám őt felkeresni.

Foresi gazdag ember, övé sok, jó bort termő szőlőhegy s olajfa erdő. Ő Párisban a legkitűnőbb tanárok vezetése mellett ásványtannal, földismével s őslénytannal (Palaeontologie) foglalkozott. Tudományát a sziget javára, melyen született értékesíté. Ő előtte még mitsem tudtak Elba őskori (közönséges idősámitas előtte eső) történeteiről. Hisz még akkor Mommsen a nagy nevű tudós nyomán még az emberek Olaszországnak mint olyanoknak a „kő kor“-bani létezését tagadták — már pedig ez óráculum állítása azzalt, hogy legújabb időben az ásatások alkalmával különféle kőkorszak beli eszközöket találtak, meg lett ez áfolva.

Az első, mit Foresi pompás muzeumában nekem megmutatott, három koponya volt, mik a barlangi medve csont maradványaival egyidejűleg a

sziget egyik üregében faláltattak. Ha már most ezen koponyákat a közelükben felállított római koponyákkal hasonlítjuk egybe, már csak az arcszögöknök egybevetése alkalmával kiviláglik, hogy mennyire kellett időközben az emberi agynak fejlődnie. E koponyáktól kis távolra tisztelekre méltó tárgyak vannak kiállítva, miket némi megindulás nélkül ki sem szemlélhet. Ijedten s egyuttal szánakozva nézzük az őskori ember nyomorult fegyvereit, miket a létért való küzdelem közben használt: tűzköböl készült szigonyok és horgok, ugyancsak tűzköböl készült nyilak, s megint csak tűzköböl készült kések, — s e mellett a mindig csak tűzköböl készült amulett, titokteljes védszer, melynek védné kellett őt ismeretlen ellenséges hatalmak ellenében. És e mellett nem szabad felednünk, hogy ezen eszközök készítésekor semminemű éroz nem használhatott, mert ilyesmit amá vademberek nem ismertek. Hosszantartó dörzsölgetés, surrolgálás, más kövekkel vagy poronddal való idő-rabló csi-szolgtás által készíthettek azok tetemes időközökben. Képzeljünk csak magunknak egy ily tűzköböl mily fáradsággal s idővesztegetéssel lehetett abból bizonyára egy halász horgot készíteni.

A tertiár-időbeli állatok csontmaradványainak tözsozsedjában hegyjegezből készült nyilhegyeket, s vadász kűrtökként használt kagylókat talált. A nyilak egynemelyikét halászok nyakán fődözé fel, kik azt a villámtól óvó amuletként hordozták.

Láthatók valának még itt a bronzkorból származó legkülönbözőbb tárgyak, melyeket a sziget szántóföldjein, hegyzakadásokban, a hegyek vadon vidékein gyűjtött Foresi. Már Aristoteles tudta azt Elbaról, hogy e helyt egykoron érozóntéssel foglalkoztak. Késeket, sarlókat, ráspolyokat s több másnemű tárgyakat találhatni ebben a muzeumban, közöttük feltűnt nekem egy, melyet nem nézhettem borzadály nélkül, ez ugyanis nem volt egyéb, min egyike azon termés érozdaraboknak, miket a közönséges termésheli kort meg előzőtt idő bűvárja latinul aes rude-nek neveztek el: a pénznek legelső előttünk ismeretes alakja.

Igy néztek tehát ki kezdetben ama pokoli tárgyak, melyek az ilyetén érozdarabban kezdetből kiindulva s a jelenkor papirrongyáig fejlődve az emberek cselekedeteire határozólag befolytak s a mikhez nyomor és gyönyör, kőp és verejték tapad. Ugyan mit mit nem vásárolhattak e darabkával?

Nemzeti színház.

Vasárnap, apr. 27-kén: „**Marcza, az ezred leánya.**“ Énekes színmű 3 felvonásban. Irta és zenéjét szerette Szerdahelyi József. E régi magyar darab egész a zsufolóság megtöltötte a színházat, ennek oka nem a darab jó sága, hanem Dékány Róza utolsó fellépte volt e színdínyben, kit valóban mezeérdemlett figyelemre méltatott a közönség s zajos tapsal, virágbokréta és koszorúval tüntetett ki, Marcza az eleven vidor markatányosné jobb kézbe nem lehetett volna Szépen játszott és még kedvesebben énekelte.

Az előadás sikerére annyiba, mennyibe K e n d i is befolyt, kár, hogy az originalis házmaster szerepében sokszor tulzásba esett, mit a karzat hűségesen s következetesen önmagához, mindannyiszor meg is tapsolt. — Szentgyörgyi (örmester) talpraesett öreg katona volt, de két ízben késedelmezése miatt az előadást majdnem megszakasztotta. Berényi (Antal) helyén volt, csinosan mozgott s a mi fő, népdalokat nem énekelte. Nem is neki való. Krasznai (ezredes), Philipovitsné (báróné) és Török elég jól működtek. A karének is jó volt s így a közönség kielégítve távozt.

(R.) Hétfő, apr. 28. e színdínyben utolsó előadásul itt először: „**Struensee**“, eredeti szomorú játék 5 felvonásban, írta Szigligeti Ede zenéjét Meyerbeer. E mű 100-ik műve a szerzőnek, s reánk az ujdonság ingerével is bírt. A szerző a dán udvari életből, a mult század utolsó negyedében veszi meséjét. A hős, Struensee jellemét nagy vonásokkal festi már kezdetben. Egy oly férfit látunk benne, ki felül emelkedve a szenvedélyek alakján, hatalom és dicsvágyon, rangon és szerelmen mindent eszméért, egy magasabb eszméért cselekszik. De épen azért nem tudott szerző következetes jellemet állítani elének a választott alakban. Ugyanis később a néző szeméi előtt egészen elmosodnak a szép elvek s a hősön uralkodni kezd és pedig kizárólag — a szerelem. Ennek behatása alatt s azért tesz mindent. Kiben előbb egy nagy eszméért küzdő reformator láttunk elbukik e szerelemért, s bár bukása megható, de nem nagyszerű, nem megrázó.

Még kevésbé jó Mathild jellemzése. Inga-dozó, határozatlan nő, kiben, szintugy, mint hősben, megvan a rajongás, a vágy halhatatlanság s több efféle iránt. Beszél királyi büszkeségről, anyai szeretetről, de azért még sem bocsája Struenseet; nem szégyenli szerelmét, mert a nagy férfit méltónak látja arra; másfelől félti jó hírnevét, s mégis, midőn már tapasztalja, — vagy legalább tapasztalni véli — hogy Struensee nem méltó sze-

remére, hisz önkényt áldozza fel őt, felelősséget, gyermekeit és a hatalmat, feláldozza magát és megmenteni akarva Struenseet, aláírja a saját bánosságáról szóló iratot. Szerző politikai intenciókból indult ki műve kezdetén, mégis tisztán érozélgős szomorú játékot végez be, melyben a kezdetben annyiszor pengeszt eszméknek mi befolyásuk se vehető észre.

Nemes alak a Ranzau grófé, e hazájáért élő dán nemesé, ki meggyűlöli az előbb forrón szerettelt Struenseet, mert ez bár akaratlanul, az örvény felé viszi Dániát; de félre teszi gyűlöletét, hogy megmentse Dánia hírnevét, a királyi szék gyalázata által való megbocsátástól.

A többiek közönséges fondorkodó alakok, udvari cselizvők, kik nem érdemelnek említést.

Az előadás különben élvezetes és kielégítő volt. Színészeink kedvvel és igyekezettel játszottak. Struenseet Kovács Gyula sok praecisióval személyesíté. Kileptekor a közönség koszorúval és tapsal fogadta, s a második felvonás után tisztelői tetemesebb pénzösszegű ajándékkal lopták meg. Mathild szerepe Bóer Emma kezében volt. A közönség folyton megújuló lelkesedéssel, virágbouquet-k és koszorúk és verszőnnele fogadta, s az első felvonás után a közönség részéről díszes seelyem párnán csinos művű ezüst czokortartóval tiszteltetett meg. Mathild szerepét sok bensőség-gel, érzéssel személyesíté. A második felvonás kertj jelenetében, a harmadikban midőn Struenseenek bevallja szerelmét, s az ötödikben, midőn a vallomást aláírja, szép tehetségét egész fényében láttuk tündökölni. Ez este folytán a meghatóbb jelenetekben 18-ór tapslatot ki. Ranzaut Szentgyörgyi komolyan és méltósággal adta, de nem oly fagyaszto hidegséggel, mint Garát és Burleight az utóbbi napokban, szóval helyén volt szerepében.

Közönség oly nagy számmal volt jelen, hogy még a földszinti állóhely egy részét is zártzónák kelle átalakítani. A színdíny ez utolsó előadása mindenkit kielégített.

Biasini gyorsutazási menetrendje 1873 márczius 10-től.

A magyar keleti vasut menetrendjét márczius 10-én megváltoztatván, következő menetrenddel indulnak

Kolozsvár és Felvincz között:

Kolozsvárról Tordára és Felvinczre indul naponként háromszor, reggeli 8, délután 4 és estvéli 7 órakor, a délutáni 4 órai menet Szobent, Segesvárt, Károlyfahérvárt és Aradot köti öszes várakozás nélkül, az estvéli 7 órakor induló gyorskocsi a Marosvásárhelyre induló vonathoz csatlakozik várakozás nélkül.

Felvinczről Tordára és Kolozsvárra indul naponként kétszer, éjjeli 1 órakor a Marosvásárhely felől jövő utasokkal, és reggeli 5 és 6 órakor a Nagyszeben, Segesvár, Károlyfahérvár és Arad felől jövő utasokkal, ezen 5 és 6 órai indulásra mindég két gyorskocsi fog Felvinczen lenni, ugy, hogy bármennyi utas jöjjön is a három irányból, a tovább szállításra bizonyosan számíthatassanak.

Kolozsvárról Szamosujvárra és Deésre naponta kétszer, reggeli 8 és délután 3 órakor. ponta kétszer, reggeli 7 és délután 1 órakor.

Arszabály 30 font szabadpodgyászszal: Kolozsvárról Tordáig vagy vissza 2 ft, tulsuly 2 kr; Kolozsvárról Felvinczig vagy vissza 1-5 és közbelső Coupe 4 ft, hátulsó Coupe 3 ft 50 kr, tulsuly 4 kr. Kolozsvárról Szamosujvárig vagy vissza 1. és közbelső Coupe 2 ft 40 kr, hátulsó Coupe 1 ft 80 kr, imperial 1 ft 70 kr, tulsuly 3 kr. Kolozsvárról Deészig 1. és közbelső Coupe 3 ft 20, hátulsó Coupe 2 ft 70 kr, imperial 2 ft 50 kr, tulsuly 4 kr. A közbeeső kisebb állomások 40 krajczárjával mértföldenként számíttatnak, azon megjegyzéssel, hogy a megkezdett mífld egészbe számíttatik.

Minthogy a t. cz. utazó közönség kényelmére az intézet minden lehető kényelemről gondoskodik, reméli további partfogásaikat is megnyerhetni.

Kolozsvárt, márczius 3-án 1873.

Kibédi Biasini Domokos.

gyorsutazási tulajdonos és igazgató.

Távíratú tudósítás a bécsi börzéről.

April. 28-ról. 1873 5% metaliques 70.30. nemzeti kölcsön 72.70. 1860-diki államkölcsön 102.25. Bankrészevények 943. — Hitelrészvények 324.75. London 109. — Ezüst 107.85 Cs. kir. arany —. — 20 frankos arany 8.73 1/2. Földterhermentesítési kötvények. Magyar 80. — Temesi 77.25. Erdélyi 77. — Horv. Szlavon 81. —

Felelős szerkesztő Sándor János.

